

naturligtvis förväntadt. Men hvad som eljest icke går igenom, måste hjälpas genom kompromiss. All handel fordrar stabilitet i tullagstiftningen. Att nu borttaga sågningsafgiften och tullen på rundstock endast temporärt, vore derföre lika förväntadt. Men i sak är detta likgiltigt; ty någon återgång är icke möjlig.

Sannt är, att sågningskatten varit en konsumtionsskatt, såsom t. ex. qvarnskatten, och derföre ursprungligen betalades af sågegarene, ehuru den, när sågningsrörelsen frigjordes, lades på exportörerne. Det kunde äfven nu sägas, att likväl en del af produkten säljes och konsumeras inom landet, och att skatten kan återtagas af konsumenten. Men då exportören sjelf icke är tillverkare, har han icke denna utväg, som äfven i öfrigt, sedan tillverkning och export i så hög grad stigit, är högst prekär. Tullen på rundstock är herrar trädexportörers eget verk.

Insändaren talar om konkurrensen med Ryssland. Må så vara. Men den ryska varan har alltid haft företräde, emedan den är bättre. Isynnerhet genom dålig sortering torde våra exportörer hafva nedsatt den Finska varans kredit. Men den svåraste konkurrensen torde de väl hafva haft i Sverige, och der är exporten tullfri, ett ytterligare skäl för dess frigörande äfven i vårt land. Den svåra affärsställningen är ett ytterligare skäl, om också icke det irrationella i exportens beskattande vore tillfyllestgörande.

När exporttullen på trävaror borttogs, var statsfinansernas ställning ytterst svår. Om sågningsafgiften kunde då icke blifva fråga, utan måste dess aflyftande lemnas åt framtiden. Äfven nu kan väl finansställningen vara bekymmersamare, än för ett par år tillbaka. Men statsverket har en ersättning för sågningsafgiften i sjöfartsafgiften, som då åtgick till lösen för Öresundstullen. Och trävaruexportens oerhördt svåra ställning påkallar hvarje möjlig lättnad. Dess svårigheter återfalla på all landets ekonomi. Det vore derföre högst beklagligt, om exportörernes petition icke skulle bifallas.

J. V. S.

211 OM MONUMENTET PÅ RUNEBERGS GRAF. *Morgonbladet n:o 140, 20. VI 1879*

Ett *grafmonument* är ett minnesmärke, icke en ärestod. Det skall utmärka grafvens plats, det ställe, der den aflidnes stoft gömmes, med biändamålet att såsom en *grafvård* skydda grafven, om de efterlevande hafva håg och råd härtill. Detta är allt.

Alla slags konstnärliga framställningar utöfver möjligen något enblem, af allmän betydelse, såsom en urna, de uppochnedvända facklorna, puppan med fjäriln o. s. v., eller hänsyftande på den aflidnes lifsgerning såsom lyran, svärdet och hjelmen, m. fl., äro på ett grafmonument icke på sin plats. Man skall komma till grafven, icke för att beundra eller kritisera ett konstnärsarbete eller studera de mera eller mindre allegoriska bilderna, utan för att, ryckt ur dagens hvimmel, egna tanke och känsla åt minnet af den hädangångne.

Men öfverallt i verlden träffar man ju på grafmonument, öfverhoppade med bildliga framställningar, högst sällan verkliga konstverk, oftast endast pretenderande att något vara. Ja visst. Förvända åsigter och dålig smak äro icke något sällsynt i denna snöda verld. Att någon med ökad andakt skulle stått inför en sålunda prydd grafsten, lär man dock icke hört omtalas. Furstar och furstinnor, hvilkas namn och

personer ingen vårdar sig om att ihågkomma, att icke tala om f. d. rika bagare och slagtare och deras fruor, hafva af de förnöjda arfvingarna fått sådane konstexpositioner på sina grafvar. Att stundom verklig kärlek och saknad yttrat sig i deras bekostande må gerna medgifvas. Men så vördnadsvärda än dessa känslor äro, får den här ifrågavarande yttringen af desamma städse någon bismak af fåfänga att kunna bekosta en vård, som tilldrager sig allas blickar, huru likgiltiga än dessa äro för hvems stoft, som i tiden råkat få sin plats derunder.

Hvad som gäller om ett grafmonument i allmänhet, gäller i allt högre grad, ju mera utmärkt, allmänt beundrad och vördad den person i lifstiden varit, öfver hvars graf monumentet reses. Hvilken tillställning behöfves för att göra Runebergs graf till en andaktsort för hela det finska folket, eller hvad kan ställas på grafven för att höja denna andakt? Det enda, hvarje besökande begär, är, att grafven skall vara värdad. Och härtill hörer, att den skall vara försedd med en grafvård, för att utmärka platsen och för att skydda den. För båda ändamålen fordras en större, d. v. s. något tung och på fast grund ställd grafsten af så oförstörbart material, som i landet finnas kan, äfven i formen vittnande om, att på dess resande användts kärlek och omsorg. Man plägar säga: föremålet värdig och vacker. Men föremålet är icke Runeberg, utan Runebergs graf, och vårdens värdighet och skönhet bero just derpå, att den motsvarar sitt ändamål.

Af de till täflan insända och exponerade ritningarna och modellerna äro tvenne utan tvifvel rätt konciperade, i det de icke vilja vara annat än engrafvård. Här afses då icke inskrifter och emblemer. Den ena är runstenen. Men åtminstone hela det fosterländska Finland skulle protestera mot denna Svenska annexion äfven af Runebergs graf. Ty med den Skandinaviska runstenen har finska folket intet att skaffa. Redan att förslaget blifvit prisbelönadt var minst sagt opassande. Den andra modellen är den i obeliskform. Men denna form är i allmänhet ful. Obelisken måste vara kolossal, verkligen peka åt höjden, för att försona ögat med den lutande sidoytan. En sådan, må vara af dubbel manshöjd eller något mera, förblir deremot mera eller mindre – en pinne.

Äfven en större sten med upprätta ytor är icke behaglig för ögat, om den icke är en pelare eller pilaster. Den förefaller naken och tröttande. Ögat fordrar något arkitektoniskt afbrott, någon »Gliederung». Det säger sig då af sig sjelf att undre delen bör hafva något större breddimensioner är den öfre, och öfvergången förmedlas af någon list. En mekanisk lättnad är då, att sammansätta stenen af två stycken. Då föreningsytorna finslipas vid kanten och i öfrigt huggas konkava blir det absolut omöjligt att upptäcka fogen med blotta ögat. Formen af en liksidig parallelipiped torde vara för tung. Göres derföre någon yta smalare, så äro väl sidoytorna härtill sjelfskrifna.

Castréns grafvård har sådan form. Utkastet är lånadt ur ett häfte afbildningar af grafvårdar på Père la chaise, som lærer tillhört intendentkontoret. Den torde kunna föreslås herrar inhemska artister till studium. Sidoytorna äro kanske något för smala. Äfven stenen, nästan svart granit, är utan tvifvel den vackraste, som här kan påfinnas. Men en sådan vård bör hel och hållen finslipas. Den nya formen af upphöjd inskription må såsom modern behaga. Men säkert är, att den icke skall förmå utäta den inhuggna förgyllda inskriptionen. För en sådan vård som Runebergs skall väl ny förgyllning icke komma att saknas, när sådan blir behöflig. Och någon annan inskription på framsidan än »Runeberg», jemte födelse och dödsår, må väl aldrig komma i fråga.

Förnamn passar för skaldens efterkommande. När namnet i guld från sin höjd lyser mot den på kyrkogården inträdande, är allt som sig bör. Betecknas dertill födelse och död med *n. – m.*, förstås inskriften äfven af fremlingen och – språkstriden är från grafven förvisad. På fransidan må i lämpliga ord på Svenska berättas, att skalden här hvilar vid sidan af sin maka.

J. V. S.

212 SKOLKOMITÉN OCH SKOLLÄRAREMÖTET.

Morgonbladet n:o 144 och 145, 26. och 27. VI 1879

10

I.

Ehuru erfarenheten lärt, att äfven från ett skolläraremöte kunna utgå ganska omhvälfvande reformförslag, är detta dock icke alltid händelsen. Och i värsta fall kan man motse att sådana förblifva platoniska uttalanden.

Mera hotande är en skolkomité. En sådan anser sig städse kallad att vända upp och ned på det bestående – om icke dess uppdrag är strängt utstakadt och begränsadt. Och när styrelsen en gång bekostat en komité, så måste denna väl till något gagna, och dess förslag hafva derföre mycken utsigt att antagas.

20

En lycka är det dock, att genomförandet af alla dylika radikalreformer fordra ökade anslag. Må vi hoppas, att de möjligen nu uppträdande skola stranda på denna klippa.

Skolläraremötet synes nu vara afgjord sak. Förslag till diskussionsämnen visa, att meningen varit att diskutera företrädesvis detaljfrågor. Och detta är i hög grad prisvärdt, isynnerhet om frågorna inskränkas till minsta möjliga antal. Ty man vet på förhand, att tiden i hvarje fall blir för kort, och att en uttömmande diskussion kan komma knappt ett halft dussin frågor till del.

30

Önskligt synes hafva varit, att, då nu en gång en komité finnes, läraremötet skulle uppskjutits, tills komiténs utlåtande hinner afgifvas, tryckas och utdelas.

Komiténs sammansättning är dock så brokig, att man af densamma föga nog kan motse några praktikabla förslag, isynnerhet som det icke försports, att komitén skulle erhållit något slags instruktion, som närmare bestämmer dess uppdrag. Ett omhvälfvande förslag kan väl med säkerhet väntas, nemligen något slags realskoleförslag, hvarigenom den humanistiska bildningen skulle undanskjutas och naturvetenskapliga studier sättas i dess ställe. Men man bör hoppas, att såväl skolstyrelsen som landets pedagoger skola förmå hindra sådana förslag från att blifva annat än lösa meningar.

40

Det farligaste för vårt land är det svenska exemplet. Man har i Sverige reformerat på alla områden, från representationsreformen, genom hvilken vederbörande reformatorer helt oförväntadt dragit sig vatten öfver hufvudet, till de många skolreformerna. Fråga kan icke vara derom, att icke det ena eller det andra kan förtjena efterföljd och väl lämpa sig äfven för vårt land. Men olyckan är, att man här icke ger sig till tåls, tills erfarenheten skulle visat, hvartill reformerna i fråga duga. Det kommer sig väl mest deraf, att komitéerna härstädes vanligast sammansättas af personer, om hvilka ingen människa känner och vet, att de någonsin skulle befattat sig med saken i fråga hvarken teoretiskt eller praktiskt. Exempellöst torde det likväl vara, att någon

50